

RANQ วิธีวิทยาหนึ่งของการวิจัยทางการศึกษาาระหว่างประเทศ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชงชัย สมบูรณ์

การพัฒนาประเทศบนฐานคติแห่งการพัฒนาตามกระบวนการทันสมัย (Modernization) เป็นอีกวิธีวิทยาหนึ่งที่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายเห็นสอดคล้องกันว่า “ดี” กระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ เช่น โครงสร้างปัจจัยพื้นฐาน การขยายตัวของความเป็นเมือง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ในสภาพแห่งวัฒนธรรมของชนกลุ่มในประเทศกำลังพัฒนาที่ถูกตีค่าและตีตราว่าเป็น “คนชนบท” ก็ยังได้รับอิทธิพลของปรากฏการณ์แห่งกระบวนการทันสมัย สิ่งเหล่านี้ทำให้คนชนบทพยายามดิ้นรนเองในการสร้าง “ความเหมือน” (the sameness) ให้เทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วให้มากที่สุด ประเด็นที่ชัดเจนแห่งรัฐคือการกำหนดทิศทางตามวาทกรรมของ “ความอยู่ดี มีสุข” จึงทำให้รัฐต้องกำหนดหรือจัดการอย่างว่องไวในการสร้าง หรือค้นหาวิธีวิทยาใด ๆ ก็ตาม ที่จะทำให้คนทั้งรัฐมีสภาวะ wellbeing ตามโครงสร้างของประเทศนั้น ๆ ซึ่งถ้าจะเอื้ออำนวยความสะดวกตามหลักวิชาการ ตามหลักการพัฒนาชุมชน หรือตามหลักการของนักการศึกษา ระหว่างประเทศจะนิยมใช้กระบวนการ PPAR (People Participation Action Research) หรือการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งจากกระบวนการ AIC (Appreciate Influence Control) วิธีวิทยาหนึ่งในการเสริมสร้างกระบวนการความทันสมัยให้แก่ชุมชนหรือรัฐให้ก้าวล่วงถึงมิติของการกินดีอยู่ดี คือ การใช้แบบสอบถามสถานภาพ ทรัพยากรและความต้องการ (Resource and Needs Questionnaire) หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า RANQ

ในบริบทของการศึกษาระหว่างประเทศเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้นส่วนใหญ่อาศัยฐานคติทางการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีหลากหลายมิติไม่ว่าจะเป็นการศึกษาจากเอกสารเชิงปัจจุบันและเชิงอดีตที่ออกมาในรูปแบบของ Document Research, Historical Research เป็นต้น หรือแม้แต่การเข้าไปฝังตัวและสังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วถักทอร้อยเรียงพรรณนาความตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หรือแม้แต่การสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วเขียนรายงานออกมา นอกจากนี้ยังมีการเขียนตาม “คำเอ่ยอ้าง” ของผู้ถูกสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ว่าเป็น “ผู้รู้” แล้วนำผลมาเขียน (Future Research) อย่างนี้ก็มิได้รับแต่อย่างไรก็ตามยังมีอีกหลาย ๆ วิธีวิทยา

RANQ แบบสอบถามสถานภาพ ทรัพยากร และความต้องการ เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นที่ใช้สำรวจข้อมูลครัวเรือนทั้งในพื้นที่ชนบทและเมือง (ประเทศที่ใช้เครื่องมือนี้มี 4 ประเทศ ได้แก่ บังคลาเทศ เอธิโอเปีย เปรู และไทย) RANQ เป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) ที่ถูกออกแบบมาเป็นพิเศษ โดยตั้งอยู่บนฐานแนวคิดทฤษฎี 2 แนวคิดที่ใช้เป็นมาเป็นกรอบในการออกแบบ คือ ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ (Theory of Human Needs) และแนวทางการศึกษาสถานภาพทรัพยากร (Resource Profile Approach) แบบสอบถาม RANQ

ประกอบด้วย 6 ส่วน (1) ข้อมูลเกี่ยวกับครัวเรือนในฐานะที่เป็นองค์กร (2) ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความสุขโดยรวมในเชิงอัตวิสัย (Subjective) (3) ข้อมูลด้านทรัพยากรมนุษย์ เช่น อาชีพ การศึกษา สุขภาพ (4) ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงและการใช้ทรัพยากรวัตถุ เช่น ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ ที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค และสุขภาพ ภาวะการฉ้อโกงและเครื่องนุ่งห่ม และการได้รับการสนับสนุนด้านรายได้ (5) ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรสังคม ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์ชุมชนกับส่วนนอก เช่น ตลาด ส่วนราชการ และ (6) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางสังคม

RANQ *ปริบทการวิเคราะห์ข้อมูล*

ข้อมูลที่ได้จาก RANQ สามารถนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบในปริบทดังต่อไปนี้ (1) ในพื้นที่เดียวกัน (2) ระหว่างพื้นที่ในประเทศเดียวกัน เช่น พื้นที่ชนบทกับพื้นที่เมือง และ (3) ระหว่างประเทศ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ สามารถนำมาเป็นคำตอบ เช่น

- ความต้องการที่ตั้งไว้สามารถบรรลุได้มากน้อยเพียงใด และหากเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ

- มีทรัพยากรอะไรบ้างที่ครัวเรือนเข้าถึงได้ (ทั้งทรัพยากรสังคม และวัฒนธรรม)

- ความพึงพอใจต่อการบริการของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ

- มีเหตุการณ์ร้ายแรงหรือ “โศกนาฏกรรม” อะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วแม้แต่สังคมชนบทที่
จะต้องปรับตัวในการดำรงชีพเพื่อตอบสนองความต้องการที่แปรเปลี่ยนไป โดยเฉพาะความ
ต้องการและความอยากมี อยากได้ ตามกระแสทุนนิยม การปรับตัวอย่างไม่ถูกต้องก่อให้เกิดการล่ม
สลายของตนเองและชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม บทพิสูจน์หนึ่งของ RANQ คือ การสร้าง “ทุน” ให้แก
องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและสถาปนาความผาสุกสถาพรของชุมชนในรัฐ คือข้อมูล
ที่เป็นจริงจากเสียงกู่ร้องของคนในชุมชนนั้น ๆ ที่จะตะโกนให้เป็นกระบอกเสียงแก่รัฐบาลที่ถูก
เรียกขานว่า “**รัฐบาลของประชาชน**” หรือแค่ “**ประชาชนของรัฐบาล**”

สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม ที่ www.wed-thailand.org